

Ahoa eskuak begiak bizkarra bularra
Nire gorputz gainean zurea
Eta betiereko minutu bihurturik denbora
bi gorputzen azpian
Bizitzazko hosto ezta zure ahoa

Ez zen ametsa izan

Boca mans uellos espalda peito
Sobre o mío cuerpo lo tuyo cuerpo
Y o tiempo feito un minuto d'eternidat
baixo los dos cuerpos
Toba fuella de vida la tuya boca

No ha estau un suenio

Denbora eta egunak

Ánchel Conte

Denbora eta egunak

Ánchel Conte

Itzulpena: Joxemari Sestorain

denonartean

Denbora eta egúnak

Ánchel Conte

Itzulpena: Joxemari Sestorain

Obra hau edozein eratan erreproduzitu, banatu, jendaurrean azaldu edo eraldatzeko, nahitaezkoa da haren titularren baimena, legeak aurreikusitako salbuespenean izan ezik. Obra honen pasarte bat fotokopiatu edo eskaneatu behar izanez gero, jo ezazu CEDROa (Centro Español de Derechos Reprográficos), www.cedro.org web orrira.

© Ánchel Conte

© Cénlit Ediciones - **denonartean**, 2015eko iraila

© Itzulpena: Joxemari Sestorain

© Azalaren diseinua: Unai Pascual Loyarte

LG: NA-1843-2015

ISBN: 978-84-15756-91-0

Inprimaketa: Gráficas Lizarra

denonartean

Berriainz industrialdea, 44. nabea – Berriozar (Nafarroa)

Tel.: 948 30 26 77 – Faxe: 948 30 23 31

denonartean@cenlit.com – www.cenlit.com

ZERGATIK?

ZERGATIK ARAGOIERAZ?

Ez zaigu samurra egiten liburu baten iturriaz mintzatzea, eta hori agertu nahi nioke lehenik irakurleari. Jaio nintzen eskualdean (Cinca Beherean) zenbait esamolde, atsotitz eta eletan baino ez zen nabaritzen aragoieraren arrastoa garai hartan. Gaztelaniadun familia batean hazi nintzen. Gure aitonetako batek, 1880 aldera jaioa baitzen, aragoiera higitu bat zuen berezko mintzaira. Ez nuen inoiz ahantzi aragoieraz zirtatutako haurtzaroko gaztelania hura, nahiz eta mutiko koskorra eta gaztetxo nintzela Bartzelonan eta Zaragozan bizi eta, beraz, franko ezeztatua eduki. Hortxe jarraitzen zuen ene baitan, haatik, umetako gure paisaia, jende, josteta eta lehen amodioekin batera, hats batek, leuna izanik ere, noiz esnatuko zain. Eta halaxe gertatu zen 24 urtetan, ikasketak bukatu berritan, bigarren hezkuntzako ikastetxea zuen Espainiako herri txikienera joatea erabaki nuenean, Ainsara, Sobrarbeko hiriburu zaharrera: 800 biztanle eskas herrigunean eta zertxobait gutxiago aldirietan, besterik ez.

Eskualdeko eta Ainsako auzoetako jendeak eta aragoiera osasuntsu zen beste tokietako ikasleek erakutsi zidaten ene barneko mintzaira akal hura bizi-bizirik zegoela, eskolak, apezek eta botereak ahal zuten guzia eginagatik desagerarazteko. Ez ziren ibar bakarreko hiztunak, eta haien mintzamoldeak ere ez ziren berdin-berdinak. Ordea, hizkuntza bat bakarra mintzo zen ikasgeletan. Haiek erakustun izan banituen, hizkuntzaren kontzientzia piztuz erantzun nien nik: ez ziren mintzatzen trauskil, zaldar, baldar, sinetsarazi zieten bezala; beste hizkuntza batean ari ziren. Historia eta geografia erakusten nituen geletan haiek izan nituen irakasle, haiek erakutsi zidaten hiztunek berek baztertutako

eta arbuiatutako hizkuntza. Eta ez ginen ohartzen zer garrantzitsua zen gertatzen ari zena: aragoieraren aldeko borrokaren lehen urratsak, geroko fruituen ernamuinak. Aragoiera ikasi nuen, Sobrarbeko hizkerak, eta, horrekin bat, lurraren aldeko borrokari lotu nintzaion.

Horra Ainsako inguruaren egoera garai hartan: eroria, suntsitzeko bidean; urtegiek herriak itotzen zituzten eta sortutako argindarra Euskal Herrira eta Kataluniara bidaltzen; herrixketako eskolak ixtear edo itxiak; komunikabideen gabezia gorria; abeltzaintza eta transhumantzia xehaturik basoberritze politika zentzugabearen ondorioz; finean, abian zen mundu baten akabantza. Hondamendi horren kontra jotzeko gogoia ernatu zitzaidan eta erabaki nuen jendea bere lurrean defendatu behar zela, bizibide aski zuela eta ulertarazi behar zitzaiola ezin zuela bere hizkuntza baztertu edo zapuztu. Honenbeste errotu zitzaidan uste hori, ezen jabetu bainintzen bete zela nire aurreko irakasle hark iragarri zidana: *Ainsan, edo eromena edo poesia*.

Eta, gertatu ere, halaxe gertatu zen. Berehala ekin nion poemak idazteari, ez neure ama hizkuntzan, baizik lurralde hark erakutsi zidanean. 1966ko irailean iritsi nintzen Sobrarbera, eta paper zahar batzuetan aurkitu ditut, harriturik, 1967an aragoieraz ondutako ene lehen poemen zirriborroak. Urtebete baino gutxiago, beraz, eta geroztik ez dut beste literatura hizkuntzarik erabili, bizirauteko baliabide guziak behar baititu mintzaira honek. Eta, horrelaxe, aragoierak mugak gainditu zitzan, lortu nuen sariketa bat eratzea, aragoieraz idatzitako poema hoberenarentzako sariketa, Huesca Irratiak antolatutako Huescako Olerkien Jaiaren barrenean. Veremundo Méndez izena jarri zitzaion sariari, Echo Ibarreko hizkeran idatzi zuen poetaren ohoretan. Aragoieraz idazteagatik nabarmendu zen, nahiz eta mintzaira bakararren kontzientziarik ez izan. Lehen bi urteetan neronek irabazi nuen saria, eta zenbaitek azpijokoaren errezeloa zabaldu

zuen, *Instituto de Estudios Oscenses* taldeko kideen laguna bainintzen (gaur egun *Instituto de Estudios Altoaragoneses*). Bada, sariak bide eman zuen Huescako *Olimpia* antzokian aragoiera aditu zedin, nolabaiteko oihartzuna izan zezan inguruan, eta, halaxe, erdi euskaldun erdi aragoitar batek, Franchi Nagore Lainek, haren berri izan, aurkeztu eta irabazi zuen hirugarren deialdian.

Halaxe hasi zen hizkuntzaren aldeko abia, Franchi borrokari nekaezina izan baita, ekimen askoren bultzatzailea. Bera gabe aragoiera ez zen egonen gaur dagoen lekuan. Harekin bat, beste batzuk ere gehitu ziren ekinean: *Consello d'a Fabla Aragonesa* jaio zen, 1987ko ortografia arauak eman ziren (gaur egun arrunt eztabaidatuak), aldizkariak eta liburuak argitaratu, aragoieraren lehen gramatika... eta beste gauza ugari, hizkuntzaren aldeko borrokaren funts eta euskarri direnak. Izan ere, Aragoiko botere politikoak eta elkarte zientifikoek ezikusia egiten diote aragoierari, hizkuntza izaera ukatzen: dialekto multzo bat baino ez da, omen. Horra hor heriotzarik onartzen ez duen mintzaira baten ezinbizia. Unibertsitatetik kanporatua eta autonomia erkidegoko administrazioetatik ere bai.

Egia da hizkuntzaren kontzientziak bizirik dirauela, batez ere hiriguneetan, XX. mendearen hirurogeita hamarreko hamarkadatik aurrera, eta hiztunen kopurua gora eta gora doala. Egia da, orobat, tradizioz hitz egin den lekuetan hamar mila hiztunera ez dela ailegatzen, gehienez ere; emigrazioa gelditu dela; eta jaiotze tasa zer edo zer handitu. Beraz, demografiaren aldetik belaunaldien arteko ordezkapena bermatua dago. Horrek ez du esan nahi hizkuntzaren alorrean berdin gertatzen denik, administrazio autonomikoaren ekinbide politikorik gabe bere horretan jarrai dezakeenik. Aragoiera hizkuntza minorizatu bat da, Europakoetan mehatxatuena. Gobernu sozialistak onetsi zuen lege mengel bat aragoiera eta Aragoiko beste mintzaira bereki bat, katalana,

babesteko. Bi-biak sartu dira eskola gutxi batzuetan, ikasleen borondatearen arabera eta curriculumetik kanpo. Aragoierari eta katalanari lege sozialistak aitortu zien babesa, bi hizkuntzen akademiak sortu zituen eta mintzaira hedatuenak ziren eremuetan haien irakaskuntza bermatu (norberaren borondateari jarraikiz). Baina legeak bazituen bi hutsune: ez zien ofizialtasunik aitortu zegozkien eremuetan, ezta inor behartu ere haiek ikastera. Eta ofiziala ez den eta ikasteko beharkizunik ez duen hizkuntza azkendegian da, akaberan. Gainera, hutsean gelditu zen dena PP-PAR alderdiak gobernura ailegatu zirenean eta, hizkuntzei buruzko lege berri bati esker, izena ere kendu zieten.

Tamalez, autonomia estatutu berriak «hizkuntza modalitate berekiak» baino ez zituen aipatu. Horretan oinarritu dira PP-PAR alderdiak bi hizkuntzen aurka jo eta su aritzeko. Bestalde, Aragoiko eskuin muturreko taldeek ukatzen dute katalana bertako hizkera berekia dela, eta izena ere desagerarazi dute, nahiz eta ondareari buruzko garai bateko legeak bi hizkuntzak onartu, beren izenekin. Eta jakina, izenik ez duenak izanik ez du. Horrenbestez, Aragoiko hizkuntzak dira LAPAOa (Ekialdeko Lurraldeetako Hizkuntza berekia, hots: katalana) eta LAPAPYPa (Pirinioetako eta Pirinioaurreko Hizkuntza berekia, hots: aragoiera). Aragoieraren akademia bakarra sortu da eta barrendik leherrarazi katalan arautuan ikasteko aukera ematen zuen hizkuntza politika. Tokian tokiko dialektoak irakatsiko dira. Eta, eromenaren zentzugabekeriaz, udalek dute legezko gaitasuna ezartzeko zein den darabilten hizkuntza. Bistan da arriskua: zenbat herri hainbat hizkuntza, deus ez egiteko aitzakia bikaina.

Eta beti dagoenez gauzak okertzeko bidea, borrokari eutsi dioten elkarreek oilategi bat dirudite, non alderdi politiko bataren edo bestearen eskutik doazen taldeek berenganatua daukaten hizkuntza, emaitza politikoak lortu nahian. Kaltegarria da hori, nire ustez, hizkuntzen aldeko denon

ahaleginerako. Arau ortografikoengatik ere bada lehia, eta ez txikia, eta batera behar luketen indarrak sakabanatzen dira. Galgarri gertatzen zaigu hau guzia, ezen hizkuntza herriarena baita, ez alderdiena. Ika-mika negargarri horietatik baztertu gara zenbait, baina Aragoiko hizkuntzen aldeko borrokan etsi gabe eta ditugun tresnak erabiliz; nire kasuan, aipatu dudan bezala, idatziz, 1967tik hasita. Badut itxaropena noizbait aragoiera eta katalana ofizialak izanen direla, mintzo diren tokietako ikasleen curriculumetan sartuko dituztela eta Aragoiko edozein lekutan ikasgai izanen, nahierara.

ZERGATIK LIBURUA?

Neke da idazle batentzat azaltzea zergatik adierazi di-tuen bere sentipen gordeak poema liburu batean, zergatik biluztu den, zergatik gelditu den babesik gabe irakurleak sentitu, pentsatu edo esan lezakeenaren aurrean. Barren-dik sortzen da beti olerkia (*Denbora eta egunak* honetan ere bai), eta ondoren da gogo ematen, hausnartzen eta lantzen. Lehenbiziko zatiko poemak (*Denbora*) eresiak dira; bigarrenekoak, berriz, bizizaleak, gizon heldu bati maiteminak ekarritako adore gaztetzailearen fruitu (*Egunak*). Bi-bietan, *denboran* eta *egunetan*, amodiozko poemak dira, hogeita sei urtetan hildako lagunarenganako amorezkoak. Adiskide maitea nuen, lehen maitea, ezaguera izan nuenetik izatearen eta maitatzearen zentzua erakutsi zidana. Bigarren zatian, nire bizitzan ezustean sartuta, ustez hilak edo, bestela, lozorroan nituen sentimenduak berpiztu zizkidan harenganako amodioaren ondorio. Amodioa Antoniori, haurtzaroko lagunari: bizi-bizirik jarraitzen du oraino, hirurogeita hamar urte baino gehiago ditudan arren. Eta amodioa Jesusi, egun batzuk argiz bete zituenari. Denbora aski, jakiteko mirari bat dela goizero jaikitzea, maitearen opari bat egunsenti

bakoitza, nahiz amodio hori hain laburra izan, ezen ez baitu baldintzatu nire bizitzako «denbora», baina bai argitu oparitu dizkidan «egunak». Eta, bitartean, hortxe dirau etengabe Ignacioren amodioak ia-ia berrogei urtean, neurri zehatza ematen diola guztiari, *denborari* eta *egunei*.

1969koak dira lehen poemak. Idatzi nituen jakitean haurtzarotik nire arima bizkia zena lan istripuan hil zelako berri garratza. Une horretatik, bizitzak ez zuen jarraitu alde zurretik marraztutako gidoia. Betiereko esfera duen erloju batean gertatzen den antzera, bat-batean oroitzen naiz hartaz, denbora gelditzen da eta zortzi urte nitueneko garaira itzultzen da dena; lehengo paisaiak aurkitzen ditut; sentipenak, eskola, jostetak berpizten dira; eta atzerako ibilbide horretan Antonio dut ardatz, bera da nire literatura lanetan beti ageri den mundurako bidaiaren arrazoi, zortzi, sei, bederatzi urte nitueneko Alcoleian. Udan berreskuratzen nuen galdutako denbora, inoiz uzterik izan ez dudana gordeleku-herri hartatik eramanez nindutenetik. Urte asko iraganik 1969tik, Bartzelean jada, lasai eta maitearekin bizi nintzela, lehen bezain poema saminak jaio zitzaizkidan. Prosazko nire obran, batez ere kontakizunetan, ikusten den atergabeko hutsaren min-dura. Inor ez mintzeko, luzaro egon ziren gordean 1969ko olerkiak, baita ondokoak ere (1992koak eta 1995ekoak), jendaurrean aurkezteko behar hainbat kemen noiz izanen ote nuen zain. Ez amodio homosexuala adierazteko beldurrez (irakurle ernea horretaz jabetua zegoen *No deixez morir a mía voz* izenburuko nire lehen poema liburuan, 1972), baizik betiko joana zen harenganako begiramenez.

Haurtzaroko paisaia fisiko eta emozionalek mugaturik dago denbora. Antonioren irudiaren orratzak markatzen ditu ordu guziak. Eta, bitartean, «egunak» badoaz; badira kolore guzietakoak, eta mila haizeren arnasa dira emozioak, erneak amodiotik, bakardadetik, bat-batean sortutako hainbeste sentipenetatik, idaztera bultzatzen nautenak... Amodioak

elikatzen dituen egunak. Horixe da idazkiaren bigarren zatia: betiko gorde nahi nituen uneak. Denak 1995ean idatziak, bat dira sentipenetan eta taxuan. Olerki sail osotzat jo nituen hasieran, baina gero ohartu nintzen gordetako eresi guziak argitara nitzakeela, eta hori egin nuen begi-bistakoa iruditu zitzaidalako gauza bat dela denbora, iraunkorra, ene baitan beti egonen dena, eta bestea uneak, egunak, ihesi doana, laburra izanagatik aztarrena uzten duena.

Liburua atera nuenetik 20 urte iragan dira alde-aldera eta, berrirakurtzean, jabetu naiz idaztean dardarazi ninduen zirrarak berdin-berdin dirauela. Haurtzarora, sorlekura, betiko markatu ninduten sentipenetara itzuli naiz, inoiz ahaztuko ez ditudan egun batzuen abia iheskorrera. Ez dakit liburua, orain, gogokoa dudan. Gogokoa dut, bai, esaten dudana, indar berarekin berresanen bainuke, beste hitz batzuk erabiliz, apika, baina gar berarekin. Gerozkoan beste bi poema liburu argitaratu ditut: *E zaga o mar o desierto* (2002) eta *Luna que no ye Luna / Luna que no es luna* (2014). *Denbora eta egunak* berrirakurtzean, konturatu naiz beste poema liburuetako ideia, irudi eta forma ugari ageri zirela, ernamuin, *Denbora eta egunak* sorta hartan. Beraz, esan liteke bertan dela, neurri handi batean, geroiko nire poesiaren iturria, eta kontakizunen liburuekin osatzen dudala, bereziki *De ordo sacerdotalis* (2004) izenburukoarekin.

Irakurle, liburu honek izanen ahal du oihartzuna zure baitan. Amodioa eta maitea oinazez inguraturik aurkituko dituzu hemen, denborak gozatutako bihozmina, amodioa mendratu gabe. Aurkituko dituzu, berebat, amodioak maitaleari pizten dizkion sentipen asko eta asko. Euskarara itzuliak ikustea ohore bat da niretzat, eta sinetsita nago hizkuntza eder horretan azaleratuko direla olerki hauek sortarazi zituzten bihozkada guziak.

Ánchel Conte Cazcarro
Bartzelona, 2015eko martxoa

À Ignacio

Ignaciori

O TIEMPO Y OS DÍAS

1. O TIEMPO

2. OS DÍAS

DENBORA ETA EGUNAK

1. DENBORA

2. EGUNAK

O TIEMPO

DENBORA

Tot el que es perd es perd per sempre
(Miquel Martí i Pol)

Tot el que es perd es perd per sempre
(Miquel Martí i Pol)

TIEMPO I
(1969)

DENBORAI
(1969)

Y me'n iré entabán cada día
con o peso d'un ahiera de nusatros.
Agora ye de yo...
Tu te'n yes iu sinse meta, sinse camín;
bebendo l'aire de l'adiós definitivo.
As glarimas descargan o peso,
pero ye millor sentir cómo m'esclafa,
cómo me fa trasquire o polvo.
Agora siento como si portase a tuya alma:
l'he replegada á piacetes n'os recuerdos
d'os siete años.
No la deixo, nino.
Me pesa, pero m'acompaña.
Me fa mal, pero m'aconorta d'a tuya ausencia.
M'aduya n'a marcha.

Eta aurrera eginen dut egunero
gure iraganaren zamarekin.
Neurea da orain...
Joan zinen, ez xede, ez xenda;
betirako agurraren airea edanez.
Malkoek arintzen dute pisua,
baina hobe dut sentitu nola naukan mendean,
nolatan behartzen nauen hautsa irenstera.
Zure arima daramadala iruditzen zait:
puskaka gordea
zazpi urte nitueneko oroitzetan.
Ez dut utzi, mutiko.
Zama da, baina bidelagun.
Minkor baina, zu ezean, kontsolagarri.
Bidean lagungarri.

Muerde l'ausencia definitiva.
S'agarra tan fuerte que escaña.
Y tu yeras o ñudo que me ligaba
á l'amor d'as siete añadas.
De momento, s'ha crebau tot
y o pasau ye renaixiu més vivo e més doloroso,
igual como una agulla fincada en l'alma.
Me se ye apareixida la flor d'o tuyo cuerpo
choven y cereño; a tuya riseta de nino,
as mans calients de siempre...
Y o pasau fendo morisquetas.
Cosa no ye como yera, chiquer.
Y qui pueda entender, que entienda:
Luen, he sabiu amar-te á la mía manera.
Agora yes encara més o ñudo d'o pasau.
Y una piedra, un suspiro,
una gollada bueda ent'o cielo
me valen pa recordar-te en ixe ahiera de nusatros,
en ixe hue de yo sinse tu.
De yo solo querendo-te.

Betirako hutsaren minak hozkatzen du.
Hainbeste itsasten da, itotzen baitu.
Eta zuk lotzen ninduzun korapiloz
zazpi urte nitueneko amodioz.
Bat-batean, dena hautsi da
eta biziago eta saminago berpiztu iragana,
ariman sartutako orratza nola.
Zure gorputz gazte eta lerdnaren lorea
agertu zitzaidan; zure haur irribarrea,
betiko esku beroak...
Eta, laztanka, iragana.
Lehen bezalakorik ez da deus ere, txiki.
Eta uler dezakeenak, uler beza:
urrun, zu maitatzen jakin dut, nire gisa.
Orain, iraganaren korapiloago zara.
Eta harri bat, hasperen bat,
begirada huts bat zerurantz
aski ditut zutaz oroitzeko gure atzo hartan,
zu gabeko gaur honetan.
Zure maitez bakarrik naizen honetan.

O tiempo borra endreceras y pasos.
Pero no pas o recuerdo.
Alcoleya sinse glarimas d'a primer vida.
As Ripas yeran a fin d'o nuestro mundo.
Agora, he corriu muito
y s'han feito de yo aires y tierras
d'atros camins.
Soi tornau.
He rechirau, sí.
Pero tu no i yeras.

Denborak ezabatzen ditu bidexka eta urratsak.
Baina ez oroitzapena.
Alcoleia, lehen bizitzako malkorik gabe.
Ripetan bukatzen zen gure mundua.
Orain, erruz ibili naiz,
eta beste bide batzuetako
aire eta lur bihurtu.
Itzuli naiz.
Bila saiatu.
Baina zu ez zinen.

He pisau atra vegada o polvo
d'alto t'abaixo d'a carrera,
sinse rumbo.

Mirando més con o corazón
que con os uellos.

Y he descubriu que l'ahiere
puet estare un present
y estricallar-te
baixo'l suyo peso.

Berriro hankapetu dut hautsa
kalean goitik behera,
noraezean.
Begiekin baino
bihotzarekin begiratuz.
Eta ikusi dut iragana
oraina izan daitekeela
eta bere zamaz
azpian apurtu zaitzakeela.

Me s'han empliut os uellos
de tantas cosas
que no me n'he quedau
que con o verde d'as huertas
y o royo d'as Ripas;
con os camins de polvo viello.
Tot me s'ha feito un mirallo
y en tot he vulcau l'alma
fincada en ixas estapencias nunca olvidadas.
Pero agora, cuan quiero dicir-te o que he sentiu,
no tengo palabras.

Hainbeste gauzarekin
beterik begiak,
ez zaizkit gelditu
baratzeetako berdea
eta Ripetako gorria baino;
eta hauts zaharreko bideak.
Dena egin zait ispilu
denean irauli dut arima,
ezin ahaztuzko huskerietan baratua.
Baina orain, sentitu dudana
esan nahi dizudanean, ez dut hitzik.

Falta la voz de l'amigo, o suyo ceño, a gollada.
Ye como si robasen d'o paisache a torre,
os árbols y as Ripas.
Tot ye igual, pero falta el,
a suya voz, o ceño y a gollada.

Mutil-lagunaren ahotsa falta da, haren keinua, begiratua.
Dorrea, zuhaitzak eta Ripak
paisaiatik ostu balituzte bezala.
Dena da berdin, baina hura falta da,
haren ahotsa, keinua, begiratua.

Una glarima ye cosa, nino.
Un adiós sinse parolas
ye principio d'un día nuevo.
Pero tu no vierás més as boiras:
t'has feito aire, volas alto.
Yes boira n'a mesma boira.

Malko bat ez da deus ere, mutiko.
Hitzik gabeko agur bat
beste egun baten hasiera.
Baina zuk ez duzu berriz lainorik ikusiko:
aire bihurtu zara, goian zabiltza hegan.
Laino zara lainoan berean.

TIEMPO II
(1992)

DENBORA II
(1992)

Replego'l tiempo
y á amagatons te busco
entre tanta nebulosa feita
muralla entre tu y yo.
Quiero esmachinar-te,
palpare a tuya carne
que dende nino querebe tastare.
Pero no yes carne...
¿Qué cosa yes esdeveniu?
¿Qué inmaterial realidat
dellá d'as tuyas cenisas?
¿Alcaso plevia de veire,
perque o tuyo recuerdo
me cai feito musica?
¿Bolisa de algodón,
perque me sotoba tanto mal?
¿Dorondón de miel,
perque endulza tanta amargor?

Biltzen dut denbora
eta bila nabilkizu gordean
harresi bilakatu zaigun
gandu itsu artean.
Gogoan nahi zaitut,
txikitatik dastatu nahi nuen
zure haragia ukitu.
Baina ez zara haragi...
Zer bihurtu zara?
Zer ez-gauzaki
zure errautsetatik haraindi?
Agian beira-euri,
zure oroitzapena erortzen baitzait
musika eginik?
Kotoi-bolo, gaitz latz honen
bigungarri?
Eztizko antzigar, mingots bizi honen
gozagarri?

Á yo me te presentas agora,
dimpués de tantas añadas de separación.
Yes o mesache de riso poliu,
alto de cuerpo y de uellos altos;
cuerpo siempre retantau
y nunca abastau...
Me te presentas espullau, luminoso,
y a vida retacula: tornamos, tu y yo,
t'os siete años, t'os quince,
ta la madurez con a que te tornés
encara més un deseyo.

Nigana zatoz orain,
urtetan-urtetan bereizi ondoren.
Irribarre ederreko gizasemea zara,
gorputz garaia duzu, begiak garaiak;
gorputz beti kitzikaria
eta inoiz ez atzema...
Nigana zatoz biluzik, argitsu,
eta atzera doa bizitza: biok itzultzen gara
zazpi, hamabost urte genituen garaira,
desirago bilakatu zintuen
onantzara.

Á yo me te presentas y siento,
igual como sentibe dende ninón, morire as mans
per no amorosiar-te,
per no tocar-te a polpeta d'a orella
y adormir-me sinse tartir á o tuyo canto...
¿Sabebas que te querebe?
¿Sabebas que se puet amare estando nino?
Como agora, en iste día de cuasi primavera...
Son pasadas tantas añadas que he perdiu a cuenta
d'os días y as nueits, d'os agüerros
y as estacions que no has puesto viere...
Son pasaus. Pero pensar-te ye un chilo
esmolau como navalla.
Y deván de tanto mal, querer-te
ye tan fácil como allora,
cuan, sin tu saber-lo, t'aguaitabe n'a escuela,
t'espiabe, te seguibe, carrera gran t'alto,
á pasez curtos y en silencio, ent'a casa tuya.
Y soniabe que de grans podrí mirar-te-me de cara
y sin brenca de miedo
dicir, simplement, que te querebe.

Nigana zatoz eta sentitzen dut,
txikitatik sentitzen nuen moduan, eskuak hiltzen
zu ez laztantzeagatik,
zure belarri-mamia ez ukitzeagatik
eta zure ondoan lo ez hartzeagatik, isilik...
Bazenekien maite zintudala?
Bazenekien haurretatik maite daitekeela?
Orain bezala, udaberri aurreko egun honetan...
Hainbeste urte igaro dira, ez baititut kontuan
zuk ikusi gabeko egun eta gauak,
udazken eta urtarokak...
Igaro dira. Baina zugar pentsatzea garrasi bat da,
labana bezain zorrotza.
Eta hainbeste zorigaitzen aurrean, zu maitatzea
orduan bezain erraza,
zure gordean eskolan zelatatzen zintudanean,
begiratzen nizunean, jarraitzen kalean gora,
isilik eta urrats txikietan, zuen etxeko bidean.
Eta amesten nuen biok handitutakoan
aurrez aurre begiratu, eta beldur izpirik gabe,
esanen nizula, xalo, maite zintudala.

No lo dicié...

Y m'esmicaza la idea de pensar
o que hese puesto estare si lo hese dito:
creixer encara més chuntos,
fer-se hombres á o mesmo tiempo
y, acaso, amar-te peito á peito.

No lo dicié...

Y moriés deixando-me as mans buedas
y o corazón á caramuello.

Ez nuen esan...
Baina esan izan banu
gerta zitekeenak herstatzen nau:
elkarren hurbilago haziko ginen,
batera gizonduko,
eta, apika, bularrez bular maitatuko zintudan.
Ez nuen esan...
Eta hil zinenean utzi ninduzun esku hutsik
eta bihotza betean.

Hombre, ya.

Cuerpo crebau en mala hora...

O tuyo zaguer rancuello retumbó n'as Ripas,

afogó as voces d'as grallas,

chemecó emplindo de duelo

os camins que hébanos feito

y ya nunca no tornoron á estare os mesmos.

Gizondua, jada.
Gorputz xehatua, ordu gaitzean...
Ripetan burrunbatu zuen zure azken hatsak,
beleen txilioak ito zituen,
elkarrekin ibilitako bideak
aiezka nahigabez gainezkatu,
eta ez ziren inoiz berera itzuli.

Pa tu he alzau recuerdos, imáchens, paisaches...
Pa tu l'amor de cada nueit crebando mugas de sombra
y iste renovau deseyo d'abrazar-te.
Augua recheneradera ye a tuya man alzada
dando-me l'adiós aquel día d'estiu
cuan me'n dibe d'a tuya era
y o tuyo riso amplo
feba polida la tarde
e a vrispa més roya.

Zuretzat gorde ditut oroi, irudi, paisaiak...
Zuretzat gaueroko amodioa itzalezko mugak ezabatzen
eta zu besarkatzeko gogo berri hau.
Ur bizigarria da zure esku goratua
ni agurtzeko, udako egun hartan,
zuen larrainetik nindoanean
eta zure irribarre zabalak
arratsaldea eder egiten zuenean
eta ilunabarra gorriago.

Como fa més de ventidós añadas,
contino sentindo que falta la voz de l'amigo,
o suyo ceño, a gollada.
Sinse color está la Cinca,
sinse torre, sinse árbols;
sinse as Ripas o paisache.
Sólo tu, tu solo, emplindo lo espacio.
Tu, feito plevia de veire,
repiquetiando de cutio
lo mío nombre, como cuan chugando á amagacucas
me mirabas y no salibe
sólo que per o goyo
de sentir-me rodolando n'a tuya boca.
Como fa ventidós añadas, cada amaneixer te pienso.
Y deletreyo'l tuyo nombre á boca plena
como un sano exercicio
de sobrevivencia.

Duela hogeita bi urte eta gehiago bezala
mutil-lagunaren falta sumatzen dut,
haren keinua, begiratua.
Margul dago Cinca,
dorrerik, zuhaitzik gabe;
paisaia Riparik gabe.
Bakarrik zu, zu bakarrik, espazioa betetzen.
Zu, beira-euri bihurtua,
nire izena
etengabe errepikatzen, nola kukutan jostetan
bilatzen ninduzunean, eta ni ateratzen ez,
zure ahotik nire izena aditzeko poza
izategatik baizik ez.
Duela hogeita bi urte bezala, egunsentiro pentsatzen zaitut.
Eta zure izena letraka esaten dut aho betean,
bizirik irauteko
ariketa osasuntsu moduan.

Tot ye poco pa querer-te.
Poco a nueit y poco'l día.
Cal enamplar o tiempo.
Y encara con ixo, no n'i habrá prou.
Cincuenta añadas de vida
y ventidós d'ausencia lo certifican.

Dena da gutxi zu maitatzeko.
Gutxi gaua, gutxi eguna.
Denbora behar da zabaldu.
Eta horrekin ere, ez da aski izanen.
Bizitako berrogeita hamar urteek
eta zu gabeko hogeita bik dute egiaztatzen.

¿En qué estraño firmamento te yes amagau
que tasament m'arribas como cuqueta de luz?
¿En qué inmaculada nube ye suspendida
aquela cara que alumbraba o espacio
escampando boiras igual como un sol?
Alas veces te siento á canto
como goyo renaixiu de flama viva
y alas veces te me'n fuis sinse rastro.
¿Qué camín porta enta tu, dellá de toz os camins?
¿Á qué rayo de luz agarrar-se?
¿A qué oraculo recurrir que aclarexca o misterio?
Cosa no vale en iste momento de soledat o recuerdo
d'o tuyo riso ubrindo endreceras de flors
y finestras con cheranios primaverencos.
Aquí no i queda sique o forau d'o tuyo cuerpo
cara o mío cuerpo, sinse mirallo an que reflexar-se.
¿Qué se faciό de tu, d'o tuyo riso contín,
d'o tuyo rebullir d'esquiruelo blincando
per dalto de pupitres, de libros, de golladas
que siempre alcontraban en yo a meta?
¿Án t'amagas agora que me t'escapas?
¿Yes nube? ¿aire? ¿pluya?
¿Alcaso ixa toba rosada
que iste maitín cubriba tellaus
y chelaba l'alma?
¿Án yes? ¿Qué yes? ¿Cómo clamar-te
pa crebar tanta distancia?
¿Qué fer pa acabar sabendo
que continas esistindo encara
dellá d'as mías no ascuitadas palabras?

Zein izartegi bitxitan itzali zara
ipurtargi gisa baino ez agertzeko?
Zein hodei garbitan dago zintzilik
aurpegi hura, espazioa argitzen
eta lainoa kentzen zuena eguzkiak antzo?
Batzuetan ondoan sumatzen zaitut,
gar bizitik ernatutako poza nola;
eta batzuetan joaten zara arrastorik utzi gabe.
Zein da zukanako bidea, bide guzietatik haraindi?
Zein argi izpiri heldu?
Zein orakulutara jo misterioa ulertzeko?
Bakardade honetan ez du balio
zu irribarrez oroitzeak, irekitzen lore-bideak
eta leihoak, udaberriko geranioz jantziak.
Hemen ez dago zure gorputzaren hutsartea
nirearen parean baizik, islatzeko ispilurik gabe.
Zer bihurtu zinen? Zer zure etengabeko irribarrea,
ikasmahai, liburu gainetan ibiltzen zenuen
katagorri-zalaparta hura, zer beti
niganatzen zenituen begiratuak?
Non zaude kuku, nigandik ihesi?
Hodei zara? Haize? Euri?
Agian, goizorduan teilatuak estaltzen,
arima koilatzten zuen
izotz guri?
Non zara? Zer zara? Nola deituko dizut
halako urrundura hausteko?
Zer egin jakiteko
oraindik bazarela
inork aditu gabeko nire hitzetatik haratago?

Muerto ye o paisache y muerto'l suenio
que alaceté en ilusions solidas
cuan ya hombre sabié que tu tamién hebas creixiu
dellá de risos y concietos
de zagals que esdevienen grans
sinse atras cosas
que una escuela muerta, as casas cheladas
y as mans n'as pochás.
Hebas, igual como yo, trespasau as lindes d'o indefiniu
y amaneixebas crebando tanta escureldat
d'una infancia á la fuerza escura
y una choventut que mos estié negada.
Hue no ye l'ahiere,
as uembras y o chelo se son revenius,
escobadas as carreras d'ixe grisa miseria
que mos entruchaba n'a meyocridat cutiana.
Pero tu, que tamién soniabas con camins libres,
no yes aquí pa viere que a vida continua,
encara que agora, dende dalto d'as Ripas,
tot siya igual como un cimiterio
an que son enterradas as parolas
que tu y yo hébanos sembradas n'o paisache
con o deseyo meso en un esdevenidero
d'os dos plantando fuerte cara á o tiempo.

Hila dago paisaia, hila ametsa
asmo sendoetan finkatu nuena
gizondu nintzenean jakinik
zu ere hazia zinela
eskola hila, etxe izoztuak
eta eskuak sakeletan,
besterik ez duten
giza gazteen irribarre eta apetetatik haratago.
Nik bezala, gainditu zenituen xede gabearen mugak,
hautzaro bortxaz iluntsuaren
eta ukatu ziguten gaztaroaren
ilundura urratuta, hasia zinen ernatzen.
Oraina ez da iragana,
itzala eta izotza daude ezabatuak,
eguneroko hotzepelean birrintzen gintuen
ezaldi grisa kaleetatik garbitua.
Zuk ere bide libreak amets zenituen,
baina ez zaude hemen bizitzak jarraitzen duela ikusteko,
nahiz eta orain, Ripa gainetik,
denak hilerri bat ematen duen,
non lurperatzen diren,
biok paisaian erein genituen hitzak
denborari tinko aurre egiteko
etorkizunean esperantza jarririk.

Estricallada en mil estrels
–pluya, boira y nieu en l'alma–
recuerdo a tuya voz feita eco
en tozals y peñas, n'o campanar y a plaza.
A nueit, ista nueit de nueva primavera,
me perteneix per partida dobre:
una parte de tu y atra parte de yo,
perque estoi certo que sólo que yo te pienso
aquí, chusto en iste segundo
en que cayen á churros de calient pedregada
as tuyas parolas feitas morisqueta.
Per ixo, perque sólo que yo te pienso,
no deixaré que naide me robe o miraglo
d'a tuya resurrección n'o recuerdo.
M'acorruco n'o leito d'o pasau
y bi amanexes tu. Tamién me perteneixes.
Defiendo a tuya imachen, la revivo, la retiengo.
Entremistante, tanco uellos y corazón
pa encletar-te en iste mundo de nusatros.
Y que naide no me niegue o dreito
á fer-te de yo agora que dengún no te tiene.

Mila izarretan xehatua
–euria, lainoa eta elurra ariman–
gogoan dut zure ahotsa, egina arada,
mendigain eta haitzetan, ezkildorrean eta plazan.
Gaua, udalehen berriko gau hau,
nire dut bitan:
zati bat zurea da, bestea nirea,
bai baitakit nik bakarrak zaitudala gogoan
hemen, doi-doi segundo honetan,
kazkabar beroa erauntsika ari duenean,
zure hitzak laztan bihurtuak.
Horregatik, nik bakarrak zaitudalako gogoan,
ez diot inori utziko zure piztueraren miraria
oroimenetik ostu diezadan.
Kuzkurtzen naiz iraganaren etzalekuan
eta agertzen zara. Neurea zaitut zu ere.
Zure irudia dut babesten, biziarazten, atxikitzen.
Bitartean, ixten ditut begiak eta bihotza,
gu bion munduan hesitu zaitzadan.
Eta ez diezadatela uka zu nire egiteko eskubidea
inork bere ez zaituen honetan.

Perque t'he quiesto,
sé que he viviu.
Perque te quiero,
soi conscient de que no estoi muerto.

Maite izan zaitudalako dakit
bizi izan naizela.
Maite zaitudalako dakit
ez nagoela hilik.

Yera fácil caminare á o tuyo canto
camín d'a escuela y tornar ta casa.
Fácil memorizar ríus y monts
y as cantas faxistas escritas n'a pizarra.
Fácil amagar os míos sentimentos.
Y fácil chitar-se cada nueit
sabendo que á l'atro'l día
a historia tornaríá á estare a mesma
y tu te posarías en o mesmo pupitre,
bañarías a plumilla en o mesmo tintero
y me te mirarías de bislai y redirías.
O que nunca no he puesto sabere
ye per qué a vida no s'aturó
cuan, sin parare cuenta, me rocés a man
y s'ubrió en yo un mar
de sentimentos novos
que m'emplión o cuerpo de volitos de muixons
y aireras nunca antes sentidas.

Erraza zen zure ondoan ibiltzea
eskolarakoan, eta etxera itzultzea.
Erraza gogoratzea ibaiak eta mendiak
eta abesti faxistak, arbelean idatziak.
Erraza sentipenak gordetzea.
Eta erraza gauero oheratzea
jakinik biharamunean
historia errepikatuko zela
eta zu idazmahai berean eseri,
luma tintontzi berean busti,
niri saiheska begiratu, eta irribarre eginen zenuela.
Baina inoiz ezin izan dut ikasi
zergatik bizitza ez zen gelditu,
ohartu gabe, zuk eskua ukitu
eta zirrara berrien itsasoa
zabaldtu zitzaidanean:
sekula sentitu gabeko txori hegadez
eta haizetez bete zidaten gorputza.

TIEMPO III
(1995)

DENBORA III
(1995)

O punto'l día zarra o rolde d'ausencias
que redolan cada nueit dende que te'n fues.
O punto'l día ye un zurriagazo que empenta
enta carreras que siempre son iguales
podrí debuiñar-las de memoria sobre fuellas,
en cuadernos y parez: chens, árbols, autos...
tacas que m'atochan y no me dispiertan.
O punto'l día ye o momento aceto de deixar-te
arrinconau n'o recuerdo á l'aspera
de que a nueit te torne ta yo
y chuntos descansemos sinse que dengún pueda
crebar o misterio de dos hombres amando-sen
dica que o nuevo día amaneixca.

Goizargiak ixten du, joan zinenetik,
gauero inguruan dudana hutsuneen zerrenda.
Goizargiak kolpez bulkatzen du
beti kale beretara
buruz marraztu nitzake orri,
koaderno eta hormetan: jendea, zuhaitzak, autoak...
egurtu bai, baina esnatzen ez nauten orbanak.
Goizargia da zu oroimenean zokoratzeko une garrantza
esperoan gauak nigana itzul zaitzan
eta atsedean har dezagun elkarrekin
egun berria urratu arte,
bi gizonek elkar maitatzeko misterioa
inork hautsi ezin dezan.

Descubriemos a muerte á o mesmo tempo
tu y yo, y alcaso tamién os otros zagals
que dica ixe momento yéranos pura vida...
Morió Manolita.
Y yera como nusatros,
heba chugau con nusatros,
con nusatros iba á escuela.
Aquel cuerpet vestiu de blanco
y a suya careta agún més blanca
mos dio un estremezo
que encara duraba cuan ya de nueits
mos achuntemos toz n'a placeta l'Augua
y pensábanos que ela yera un estrel
cualsiquier pinchau n'o cielo.
Te m'amané muito pa poder sentir que tu vivibas.
D'os dos amors que tenebe
no me'n quedaba sique un, pensé.
Y lo pienso encara.

Batera topatu genuen heriotza
zuk eta biok eta, agian, beste mutikoek ere,
ordura arte bizi-poza besterik ez ginenok...
Manolita hil zen.
Eta gu bezalakoa zen,
gurekin jostatua,
gurekin eskolatua.
Zuriz jantzitako gorputz txiki hark
eta aurpegitxo zuriagoak
dardarazi gintuen gaueraino,
denok Uraren plaza txikian bildu
eta uste genuenean edozein izar
izan zitekeela, zerutik zintzilik.
Hurbildu nintzaizun,
bizirik zeundela sentitzeko.
Nituen bi maitaleetatik
bakarra gelditu zitzaidala pentsatu nuen.
Horixe bera pentsatzen dut oraindik.

No ye tiempo de chugare á pitos
ni á amagacucas.
Ni de puyar entre boiras enta Santa Cruz
o día de santa Catalina...
Ni de remullar-se en porreta en Valdemoros,
ni de mirare nidos de cardelina
entre as pereras d'a huerta
en que salíbanos d'a escuela
cuan as primeras calors
apedecaban aquels hiviernos interminables.
Ni tampó de fer fuina d'a escuela
pa replegar-mos a pandilleta
n'o Tozal de Carrasco
deixando pasar o rato
con a orella parada
pa sentir o reloch d'a ilesia.
No ye tiempo de morir de nostalchia,
que os siete años tamién fueron
silencio y miedo,
parolas afogadas d'una guerra encara viva
y o retrato d'o dictador pinchau n'a paret
redindo-se de toz nusatros.
Per ixo no ye tiempo de recuerdos colectivos.
Si me'n voi tazaga, yes tu o que m'empenta,
y a tuya calient gollada l'unico motivo.

Ez da puxtarrietan,
ez kukutan ibiltzeko garaia.
Ez Santa Kruzera igotzeko
Santa Katalina egunean...
Ez Valdemorosen biluzik bainatzeko,
ez karnaba habiak bilatzeko
baratzeko udareondoetan,
eskolatik ateratakoan,
lehen eguraldi beroek
negu bukaezin haiek lurperatzen zituztenean.
Ez eskola-piper eginez
lagunartean elkartzeko
Carrascoko muinoan,
denbora pasatzen utziz,
belarria erne
elizako erlojua noiz adituko.
Ez da oroiminez hiltzeko garaia,
isiltasuna eta beldurra ere
izan baitziren zazpi urte genituela,
bizirik zirauen gerra baten hitz itoak
eta, horman zintzilik, diktadore baten erretratua,
gutaz barrez.
Horregatik, ez da oroitzapen kolektiboetarako garaia.
Zuk, ez beste inork, naramazu haurtzarora,
eta zure begirada beroa da motibo bakarra.

Y o mundo no s'escachó
con a tuya ausencia;
se faciό uembra y camín sinse retorno.
Con o tiempo s'afogo una dolor
que ya ye carne y uestos
d'a mía propia naturaleza.
Y aquí soi, plantando fuerte.
Asobén con tu,
alas veces solo, sabendo
que cuan o tiempo espaza
o sol que alumbra no ye o sol,
ye o tuyo recuerdo.

Eta mundua ez zen hondoratu,
zu gabe:
itzal bihurtu zen, eta bide itzulezina.
Denborarekin samin bat ito zen,
jada ni baitako
haragi eta hezur dena.
Eta hemen nago, indarrean tinko.
Askotan zurekin,
zenbaitetan bakarrik, jakinik
aterizkian
argitzen duen eguzkia ez dela eguzkia,
zure oroitza baizik.

Nueits y leitos, amants y amaneixers
bela vegada alegres,
á ormino acetos...
Tu, luen, perdiu n'o tiempo
yes un punto referencial insustituyible.
Toz os cuerpos que he amau son uembras
cara á o tuyo cuerpo
que ni sisquiera podié coneixer.
No sé que hese puesto estare
dispertar á o tuyo canto,
sólo sé o que ha estau no fer-lo.

Gauak eta oheak, maitaleak eta egunsentiak
inoiz gozoak
maiz mikatzak...
Zu urruti, denboran galdua,
ezinbesteko giltzarri.
Maite izan ditudan gorputzak itzalak dira
arrotz zitzaidan
zurearen aurrean.
Ez dakit zer izanen zen
zugandik hurbil esnatzea,
bakarrik dakit zer den hori ez egitea.

Hue ha estau a tuya foto,
a única que te quité
aqueel verano, o zaguer, n'a tuya era,
o que m'ha esforigau n'os recuerdos.
Bi ha un riso, o mesmo riso de cuan yeras nino,
pero no yeras ya un zagal,
t'hebas feito gran, estabas un hombre,
y per ixo yera més poliu vier-te redir
mirando-te-me fito fito,
esparcindo tanta luz
que encara m'alumbra agora,
cuan fa tantas añadas
que apedequé pa siempre
l'asperanza de trasquir abonico
a tuya saliva esfeita en parolas.

Zuen larrainean
azken udan
egin nizun argazki bakarrak
murgilarazi nau gaur gogorapenetan.
Irribarre bat dago, txikitako zure irribarre bera
baina ez zinen jada mutiko,
gizon baizik, handitua ordurako.
Horregatik zen ederragoa zu irribarrez ikustea
niri begirik kendu gabe,
oraindik argitzen nauen
argia zabalduz,
urte asko joan baitira
betiko lurperatu nuenetik
zure listua, hitz bilakatua,
poliki irensteko itxaropena.

Zarré os uellos o día d'o primer beso
perque no yeras tu qui lo me feba.
Tanqué os uellos y as mans y as orellas
perque cosa teneba sentiu si tu faltabas...
O tempo m'acostumbró y he puesto
fer l'amor de cara,
o que nunca he puesto ye saber con quí yo estaba.

Itxi nituen begiak lehen musuaren egunean,
ez baitzenidan zuk eman.
Itxi nituen begiak eta eskuak eta belarriak
ez zuelako deusek zentzurik zu gabe...
Denborak ohitu ninduen eta amodioa
aurrez aurre egin ahal izan dut,
ez, ordea, inoiz zeinekin ari naizen jakin.

M'empentas con tanta fuerza
que cosa no puet aturar-me en ista corrida
sobre o gudrón d'as carreras
d'una ciudat que nunca no ha estau casa mía.
M'empentas y te me portas enta Alcoleya.
Y astí, dende dalto d'as Ripas,
tot se torna conocimiento: domino as cosas
y volo imitando falceños y cigüeñas
que, como dende siempre, creban a calma d'a tarde.
De momento dispierto. Son as seis, estoi en Barcelona
y encara cal que corricha una ripa de libretas...
Per un momento –no sé cuánto- o mundo ha estau
tan chicorrón que sólo tu y yo i cabébanos.

Horren bortitz bulkatzen nauzu
ezin bainau deusek geldiarazi
sekula nire etxe izan ez den hiri baten
kaleetako asfalto gaineko lasterraldi honetan.
Bulkatzen nauzu, eta Alcoleiaraino naramazu.
Eta hemen, Ripa gainetik,
dena da ezaguna: mendean ditut gauzak
eta, beti bezala, arratsaldeko lasaitasuna hausten duten
sorbeltz eta zikoinen antzo naiz hegatzten.
Bat-batean esnatu egin naiz. Seiak dira, Bartzelonan nago
eta zuzendu beharra dut koaderno pila bat...
Une batean –ez dakit zenbatekoan– mundua txikia zen,
eta zu eta biok baino ez ginen kabitzen bertan.

doña pepita voz chilona
oración pa empenciare o día
uellos encara apegaus
mans cheladas
que no calienta la estufeta de leña
abre toza fuella
a tabla d'o siete
os pecaus capitals
as bienaventuranzas
perqué nieva y perqué pleve
a capital d'italia

recreyo a meyo maitín
corridas y chapetas n'a plaza
adrento adrento

moisés o paso d'o mar royo
chaime primer y a conquista de valencia
dictado y muestra
padrenuestro avemaría
y gloria
caralsol mans t'alto
pa rematar a mañana

chenta

dos horas més d'escuela
rezo y canta pa rematar

doña pepita karrankaria
eguna hastean errezoa
itsatsita oraindik begiak
izoztuak eskuak
ez baitu berotzen egur-estufak
zuhaitz motzondo erro hosto
zazpiko taula
bekatu nagusiak
zoriontasunak
zergatik egiten du euria zergatik elurra
italiako hiriburua

goizerdian atsedenaldia
lasterrak eta txapa-jokoak plazan
barrenera barrenera

moises igarotzen itsaso gorria
jaime lehena eta valentziako konkista
diktaketa eta kaligrafia
aitagurea eta abemaria
eta gloria
caraelsol eskuak goian
goiza bukatzeko

bazkaria

bi ordu gehiago eskolan
errezoa eta kanta amaitzeko

dimpuesas a libertat
a plaza emplida de ninos
corridas marro pirulos chilos
entre toz tu y yo
yo y tu aire y uembra
entre tanta escureldat
luz y rayo
a tuya gollada
o tuyo riso
o tuyo paso tobo
cartera n'a espalda
resón de zagals dende luen
camín de casa

buena nueit hasta mañana

sabebe que te querebe
no sé si tu lo sabebas

gero libertatea
plaza haurrez betea
lasterrak marroa txantxariak oihuak
denon artean zu eta ni
ni eta zu airea eta itzala
ilun ilunean
argia eta tximista
zure begiratu
zure irribarrea
zure pauso leuna
kartera bizkarrean
mutikoen oihartzun urruna
etxeko bidean

gau on bihar arte

Banekien maite zintudala
ez dakit zuk ba ote zenekien

Como un tobo sofflo d'aire fresco
arriban con precisión toz os rincons
d'a nuestra cheografía...
dende o portal d'arriba enta o portal d'abaixo,
carrera gran, cantoner, placeta l'augua,
plaza mayor, casa o lugar, l'abadía,
a escuela de ninos y a escuela d'as ninas...
dende o cuartel, que yera n'o meyo
d'iste mundo de belas centenas de metros,
abastabe tot, dominabe tot y tot me perteneixeba...
Per deván d'a mía finestra cada maitín
y cada nueit, á totas horas, pasaba la vida
con tranquilidat, sinse prisa...
y yo aguitabe uembras, voces, pasos...
siete años tenebe, sólo que siete,
cuan un día disperté y dezaga d'os cristals chelaus
y o telo que encara me deixaba ciegos os uellos
pasó como un vuelo d'ánchels silenciosos
a tuya imachen per primer vegada...
Aquél día no acabé de dispertare:
tamién per primer vegada mil bombolons de miel
s'adurmieron con yo repetindo'l tuyo nombre
entre que esclataba o mundo feito pitanzas.

Hats leun hozkara bat bezala
zehatz iristen dira gure geografiako
zoko guziak...
goiko atetik beheko ateraino
kale nagusia, kantoitxiki, uraren plaza txikia,
plaza nagusia, udaletxea, apezetxea,
mutikoen eskola eta neskatoen eskola...
ehunka metro batzuetako munduaren
erdian zen kuartela; handik
dena nuen besarkatzen, menderatzen, neureganatzen...
Leiho aurretik pasatzen zen goizero,
gauero, beti, bizitza
lasai, patxadaz...
eta nik erreparatzen nien itzal, ahots, urratsei...
zazpi urte nituen, zazpi baino ez,
esnatu nintzenean, eta kristal izoztuen
eta mintza itsugarriaren atzean
zure irudia lehenbiziko aldiz igarotzean
aingeru isilen hegada nola...
Egun hartan ez nintzen erabat esnatu:
eztizko mila tximeleta ere lehen aldiz
nirekin ziren lotaratu zure izena berresanez
mundua lehertzen zen bitartean xehe-xehe eginik.

Igual como filo de fumo
ye ista galbana que me deixa á la deriva
perdiu en un mar de recuerdos
que per repetius no deixan d'estar novos.
Manso mar de mansas auguas tibias
navego con a nau libre á concieto
de l'aire que la empenta dellá d'o tiempo.
Calma.
No siento sique o silencio y a bisa.

Sobre as auguas pasas tu sinse tocar-las.

Ke-izpiaren gisakoa da
noraezean narabilen nagi hau
galdua oroi berrien itsasoan
nahiz eta lehengo berak izan.
Itsaso narea, ur nare epelekoa,
nabil itsasontzi askean, haizeak
gogara daramala denboratik haraindi.
Oro geldi.
Isila eta itsas haizea baizen ez dut aditzen.

Urik ukitu gabe igaro zara urgainean.

OS DÍAS
(INTERMEZZI)

EGUNAK
(INTERMEZZI)

*AMOR, DIOS OSCURO,
QUE A NOSOTROS VIENE
OTRA VEZ, PROBANDO
SU ESPERANZA SIEMPRE.*

(Luis Cernuda)

*AMOR, DIOS OSCURO,
QUE A NOSOTROS VIENE
OTRA VEZ, PROBANDO
SU ESPERANZA SIEMPRE.*

(Luis Cernuda)

Bi ha días de garba estendillada
doraus y emplus d'asperanzas
Bi n'ha azuls escobaus per o cierzo
de cielo raso polius en pura calma
Pueden estar royos verdes sinse color
y tamién arriban días tan negros
que me fa mal sólo pensar-los

Mas toz os días fatalment rematan
esmicaus per o ruello d'o tiempo
se fan tiempo n'o tiempo s'esbrisan
y no per fuerza en orden los deposita
Muitos se borran y no son nian recuerdo
Pero atos pa bien u pa mal
se fincan n'o chupo sangre están
y son a mida d'a distancia
que de cutio me saparta de yomesmo

Badira garba zabaltzeko egunak
urrezkoak eta itxaropenez beteak
Badira egun urdinak iparrak garbituak
zohardiak aratzak nareak
Izan daitezke gorri berde kolorgeak
eta ailegatzen dira egun hain beltzak
ez baitit onik egiten haietan pentsatzeak

Baina tamalez egun guziak zaizkigu ahitzen
denboraren alperrak birrinduta
denboran denboraturik dira triskatzen
ez ditu aldiak nahitaez ordenan uzten
Ezabaturik asko oroitza ere ez dira
beste batzuk on-gaitzaren harira
muinean dira iltzatzen odol dira
tai gabe neugandik aldentzen nauen
tartearen neurria

Deixa que amanse ista fuerza
que has dispertau en yo
dende fa tantas añadas adormida
que me muero de ganas de recuperar horas y días

Esnatu didazun indar hau urtetan lokartua
utzi niri baretzen
gogo biziz bainabil
ordu eta egunez berriro jabetzen

Boca mans uellos espalda peito
Sobre o mío corpo lo tuyo corpo
Y o tempo feito un minuto d'eternidat
baixo los dos corpos
Toba fuella de vida la tuya boca

No ha estau un suenio

Ahoa eskuak begiak bizkarra bularra
Nire gorputz gainean zurea
Eta betiereko minutu bihurturik denbora
bi gorputzen azpian
Bizitzazko hosto ezta zure ahoa

Ez zen ametsa izan

Amé o tuyo riso y os tuyos silencios
perque amar-te yera més fácil que olvidar
perque amar-te sinse asperare cosa
feba mansa la vida y n'o recuerdo
creixeban os tuyos uellos s'enamplaba o espacio
y volábanos per dalto de toz os misterios

Agora no cal volar te tiengo aquí
yes un present que me creix se fa gran y m'orchega
con un goyo que esclata en palabras y cantas
que con tu emplenan d'alegría menutos horas y días

Aquí yes aquí vives aquí te fas cuerpo
que s'acomoda n'o mío leito y m'escalfa
Amoroseas a mía espalda os tuyos didos
debuixan mars y continents desconexius
y per dalto de nusatros pasa en silencio
un áncel sin reloch y sin dalla

Hue como ahiera pensar-te ye un miraglo
Y trobar-te camín sinse tornada

Zure irribarrea eta isilak maite izan nituen
zu maitatzea errazagoa baitzen ahaztea baino
deus espero gabe bizitza baretzen zuen
zu maitatzeak eta oroimenean
begiak handitzen zitzaizkizun espazioa zabaltzen zen
eta misterio ororen gainetik hegatzten ginen

Orain ez dago hegatu beharrik hemen zaitut
opari bat zara hazten handitzen dena asetzen nauena
hitz eta kantu eginik lehertzen dena gozatsu
pozez betetzen dituzu minutuak orduak eta egunak

Hemen zara hemen bizi hemen gorputz bihurtzen
nire ohean egokitzen eta berotzen
Laztanten didazu bizkarra zure hatzek
itsaso eta kontinente ezezagunak dituzte marrazten
eta isilik gure gainetik igarotzen da
aingeru bat erlojurik eta segarik gabea

Gaur atzo bezala mirari bat da zugan pentsatzea
Eta zu aurkitzea itzulerarik gabeko bidea

He amaneixiu con tacas n'as mans
y os uellos buedos
T'he soniau á canto
perdiu n'a vaga inmensidat
d'ixe cuerpo que me creixeba drento
y esparciba forza
Ha estau un momento
o tiempo chusto pa sabere que tu
yeras a muga de toz os sentimentos
y a fita precisa d'iste renaxer
que tiene nome propio
y materialidat concreta

He amaneixiu mullau de tu
empliu de tu
y cuan he ubierto as mans
as tacas no yeran tacas
yeran as zagueras glarimas
d'ixa felicidade que m'esbota
cuando te tengo cerca

Un día máis que agradeixer
porque tien máis sentiudo a vida

Goizez esnatu naiz eskuetan orbanak nituela
eta begiak hutsik
Alboan zintudala egin dut amets
bere indarra hedatuz
barnean hazten zitzaidan
gorputz horren zabaldi amaiezinean galdua
Une bat izan da
denbora juxtua jakiteko zu
sentipen guzien muga zinela
izen berezia
eta izate zehatza dituen
piztuera honen mugarri doi-doia

Goizez esnatu naiz zutaz bustia
zutaz betea
eta eskuak zabaltzean
orbanak ez ziren orban jadanik
hurbil zaudenean
lehertzen nauen zorionaren
azken malkoak baizik

Eskertzeko beste egun bat
bizitzak zentzu handiagoa duelako

¿Per qué íxe orache que rechira
secutindo tanto tiempo sinse olviu?
¿Per qué tu como isla salvadora
me t'apareixes aquí en meyo
de tanta tormenta que agora
dende que he puesto abrazar-te
no ye sique un malsuenio y no pas una realidat?

¿Per qué t'he amau t'amo y escribo en futuro
los míos sentimientos?

¿Per qué pensar-te ahiera yera menos que hue?
Tener-te deván dalto á canto
alredol y drento revulca os definius estratos
en que quedan as cosas bien alacetadas
que s'alzan en os almarios d'os secretos intimos

Y tot esdeviene un caos en alegre armonía
con iste amor que agora con tu comparto

Zergatik eguraldi nahasi hori
ahantzi gabeko luzaroa astintzen?
Zergatik agertzen zara
hemen erdian
salbazio-irla ekaitzaldian
besarkatzen zaitudanetik
errealitate ez baizik amets txar den horretan?

Zergatik maite zintudan eta zaitut eta geroaldian
idazten ditut nire sentipenak?

Zergatik zintudan gogoan atzo gutxiago gaur baino?
Isilpeko sekretuen armairuetan gordetako
gauza errotuen geruza zehatzak
iraultzen ditu zu izateak aurrean gainean
ondoan inguruan eta barnean

Eta pozezko kaos harmoniatsu bihurtzen da dena
biok bizi dugun amodio honetan

Cada cosa tien un nombre
perfecta definición n'o diccionario
nino dido flor niedo
silabas falquetas tochez comas
ortografía y sintaxis
Mesmo los sentimientos están definius
sicologos moralistas pedagogos
Busco rechiro fuelleo y no alcuentro
a frase a parola a descripción
que s'achuste á iste esclatiu
que estricalla o tiempo
y encapina l'aire
siempre que te pienso

Gauza bakoitzak badu izena
definizio bikaina hiztegian
mutiko hatz lore habia
silaba komatxo azentu komak
ortografia eta sintaxia
Sentipenak ere definitzen dituzten
psikologoak moralistak pedagogoak
Bilatzen dut miatzen nahasten eta aurkitzen ez
esaldia hitza deskribapena
eztanda honi egokitzen zaiona
zuga pentsatzean
denbora apurtzen
eta airea mozkortzen duena

Ista maitinada de silencios
m'embolica n'o tuyo recuerdo
Borro totas as colors y as línias
afogo sonius y palabras

Queda l'augua d'os tuyos uellos
y o timbre d'a tuya voz
Como punto de referencia
Con ixo basta

Goiz isiltsu honek
zure oroitzapenean murgiltzen nau
Kolare eta lerroak ezabatzen ditut
soinu eta hitzak itotzen

Zure begien ura gelditzen da
zure ahotsaren doinua
Giltzarri
aski dut hori

Me naixen flors en to'l cuerpo
sólo con pensar-te

Qué no será cuan te veigo

Zugan pentsatzea nahikoa dut
gorputz guzian loreak jaiotzeko

Ikusten zaitudanean zer ez ote da gertatuko

Alas veces una parola abasta dimensions
nuevas
que en muitas añadas no las heba trobadas

Digo per eixemplo
boca sexo abrazo esperma
y gracias á tu esdevienen grans y cereñas

Chuego con elas y veigo'l resultau:
boca-esperma sexo-abrazo

orgasmo

Batzuetan hitz batek lurralde berriak hartzen
ditu
urte askoan ezezagunak niretzat

Diot adibidez
ahoa sexua besarkada esperma
eta zuri eskerrak handitzen dira eta sendotzen

Haiekin jostatzen naiz eta horra emaitza:
ahoa-esperma sexua-besarkada

orgasmoa

Entre hue y mañana
pasas tu en silencio
aturo'l tiempo
que no se mueva cosa
continen as luces amortadas

Si estoi con tu
no preciso nuevas maitinadas

Gaur eta bihar artean
igarotzen zara isilik
gelditzen dut denbora
ez bedi deus mugi
beude argiak itzalik

Zurekin banago
ez dut behar beste goizik

Perque te quero levanto parez
encleto y zarro
Que naide estorbe
que cosa no crebe tanto miraglo
que o tempo pase marcando'l paso
pa que tu y yo siyamos conscients
de que cada segundo ye un siglo
de felicitat que només mos perteneix á nusatros

Cosa naide

Fuera o mundo

Tu y yo solos drento

Maite zaitudalako jasotzen ditut hormak
hesitzen eta ixten
Ez dadila egon inor traban
ez dezala deusek hautsi hainbesteko miraria
igaro bedi denbora pausoa markatzen
biok jabetu gaitezen
segundo bakoitza zorion
mende bat dela gu biona ez beste inorena

Deus ez inor ez

Mundua kanpoan

Barrenean zu eta ni bakarrik

Contino triando parolas de siempre
Ixas que á yo me parixen polidas
Per eixemplo boira agüerro
caixigo freixen
Son parolas d'a infancia

En tiengo més mesas n'o recuerdo
dende que sabié que amabe
uellos bocas mans
y nombres propios Antonier y Manolita

Nombres tamién d'a nineza

Sinse renunciar á denguna d'elas
foi afirmación de muitas més que me son novas
Encara estoi vivo y me'n caben tantas
que cada día enamplo'l mío particular diccionario
de nombres propios y palabras

Pero agora en iste momento de soledad buscada
me remito á TU segunda persona gramatical
primera persona n'a mía rechuvenecida alma

No quiero més pa adormir-me en paz
y aguardar tranquilo a nueva maitinada

Ederresten ditudan betiko hitzak
jarraitzen dut aukeratzen
Konparaziora lainoa udazkena
haritza lizarra
Haurtzaroko hitzak dira

Gogoan ditut beste zenbait
ohartu nintzenetik maite nituela
begiak ahoak eskuak
eta izen bereziak Antonier eta Manolita

Haurtzaroko izenak horiek ere

Bakarra ukatu gabe
beste hitz berri ugari berretsi ditut
Oraino bizirik nago eta hainbeste ikas dezaket
ezen egunero zabaltzen baitut
izen berezien eta eleen nire hiztegi partikularra

Baina bakardade bilatuko une honetan
ZUgana jotzen dut gramatikako bigarren pertsona
lehen pertsona neure arima gaztetuan

Bakean lo hartu besterik ez dut nahi
lasai beste goiz baten zain

O ceño sencillo d'as pequeñas cosas
ye una manera d'amar que quiero amostrar-te

Zarrar un libro y marcar una fuella
chirar o interruptor y amortare a luz
pinchar a camisa d'o brazo d'a garrancha
ubrir o leito capuzar-s'i sinse pensar-lo
tancar os uellos y dimpués tapar-se

Tot ixo tan simple pensando en tu
que apareixes á canto como cuqueta de luz
ye tamién una forma més d'amar-te

Y cuan dispierte encara de nueits
aquí serás alumbrando a escureldat d'o cuarto

Gauza txikien keinu xumea
maitatzeko modu bat da erakutsi nahi dizudana

Liburu bat itxi eta orrialdea markatu
etengailuari eman eta argia itzali
alkandora esekitokitik zintzilikatu
ohea ireki eta pentsatu gabe sartu
begiak bildu eta norbera estali

Txikikeria horiek guziak egitea zugan pentsatuz
zu maitatzeko beste modu bat ere bada
ipurtargi bat bezala ondoan baitzara agertzen

Eta gauaz esnatzen naizenean
hemen egonen zara logelako belztura argitzen

Quiero a tuya man borrando uembras
correndo per a mía espalda
perfilando a boca
debuixando paisaches d'arena
n'as piernas n'o sexo n'os uellos

Quiero sentir-la despertando l'aire
tañendo totas as cuerdas
d'o vientre d'os brazos d'o peito

La quiero como mida d'a distancia y d'o tiempo
capable d'aturare o mundo
ubrindo fronteras ixarnando cletas

La quiero drento que siya igual
que un mar desconexiu que mos orchega

Nahi dut zure eskua itzalak ezabatzen
gora eta behera nire bizkarrean
laztanka ezpainetan
hondarrezko paisaiak marrazten
hanka sexu begietan

Nahi dut zure eskua sentitu airea esnatzen
sabel bular besoetako
hari guziak jotzen

Nahi dut zure eskua izatea distantziaren
eta denboraren neurri mundua gelditzeko gai
mugak zabalduz hesiak deuseztuz

Nahi dut barnean izan
itsaso ezezagun asegarri baten gisan

No preguntar ni estudar ni demandar
muito menos inquirir averiguar
tampó no investigar
deixar que os sentimentos manen en caricias
que as parolas se posen en forma de beso
y debuixar o mundo n'o peito con saliva

Sí amar entregare dar-se
més encara celebrar descubrir penetrar
n'o misterio que ye saber que te quero

Y ubrir os uellos pa trasquir-te entero

Ez galdetu ez aztertu ez eskatu
are gutxiago arakatu bilatu
ez ikertu
utzi sentipenei ferekan isurtzen
hitzei musu legez pausatzen
eta listuarekin bularrean mundua marrazten

Bai maitatu nork bere burua entregatu eman
are gehiago ospatu aurkitu sartu
maite zaitudala jakitea den misterio horretan

Eta begiak ireki zu osorik irents zaitzadan

Plevida de fuellas d'agüerro
mansa cadencia d'un beso
royos campos d'esparceta

paisaches sinse abres sólo tierra
grisa blanca amarillenca
d'horizonts tan puros tan vastos

Calma que domina o campo
o campo a tierra os pueblos que amo
alacet y radiz d'as más fuerzas

Acabas d'ir-te-ne fa un rato
y encara son aquí o tuyo riso y a gollada
amansando ista fuerza que esclata

Te'n vas pero no me deixas
te retengo entre os míos brazos
pa sentir-te sobre yo como plevida de fuellas
con cadencia de beso como tierra que amo

Udazkeneko hostozko euria
musu baten konpas geldia
astorki-alor gorriak

Zuhaitzik gabeko paisaia lurrezkoak
lur gris zuri horailezkoak
zeruertz hain aratz hain zabalekoak

Barealdiak hartutako landa
maite ditudan landa lur herriak
nire kemenaren zain eta oinarriak

Joana zara arestian eta oraindik
hemen dira zure irribarrea eta soa
oldar gori hau baretu nahirik

Bazoaz baina ez nauzu uzten
besartean zaitut estutzen
nire gainean sentitzeko hostozko euria nola
musu baten konpasean lur maitea bezala

Estupor estrel estremezo envero
Sospiro soro saber susiego
Uecura ulor uellada uembro
Sotobar sabina sillera suenio

Espazar esperma esbandir enfuelgo
Sarrau samuco solana sexo
Ubagu uebra usín ubierto
Sotera saba soler salieto

Esmolar emplir escuarte esmero
Secutir sartica solape seno
Urdica untura uñón umedo
Sayeta salce sisate siero

sólo una letra inicial ordena o desconcierto

i meto una J

se debuixa rotundo blanco sobre negro
lo rolde preciso de l'universo

Eldarnio izar dardara sasoi
Sosegu okre jakin hasperen
Usain hutsune so sorbalda
Sabina bigundu aldiri harrimen

Eluts ernal-hazi oskarbitu poz
Sexu intsusa egutera bizkar-sail
Uretan eragin soro lausoro ireki
Solairuarte aitzur izerdi zume

Eskaintza bete zorroztu isuri
Sabel labaki solapa astindu
Ukendu osin bihotz heze
Sahats gezi zauri gazur

hasierako letrak baizik txukuntzen ez duen anabasa

eta J bat paratu dut

beltz gainean zuri marrazten da garbi
unibertsoaren zirkulu zehatza

Hue como tantas nueits de tantas añadas
he soniau mars d'ezbruma ruxiando-me
tintando de blanco toz os rincons d'a mía asperanza
tu esvolastriando baixo á ran de l'augua
fuyindo de yo per dalto de tot inabastable
Fuis y no te sigo me finco en tierra y aspero
que a ezbruma m'orchegue de luz y cante
Soi faro firme alto seguro alumbrando-te
Entre que volas estrenando alas

Cuan he dispertau o tuyo vuelo heba rematau
yeras aquí con yo bañau d'ezbruma
cuerpo relucient luminoso cereño en meyo d'a penumbra

Y una paz de musicas nunca escritas feba nuevól'l día
con nusatros espullaus amando-mos crebando mugas
fendo d'o nuestro abrazo inmenso leito azul
infinito mar sosegau d'auguas tranquilas

Hainbeste urtetako hainbeste gauetan bezala gaur
aparrezko itsasoek bustitzen ninduten ametsetan
ene esperantzaren zokoak zuriz tindatzen zituzten
zu hegaldaka ur azalpean
nigandik ihesi denaren gainetik erabat eskuraezin
Ihesi zoaz ez dizut jarraitzen itxoiten dut lehorrean
ea aparrak argiz blaitzen nauen eta kantatzen ote duen
Itsasargi tinkoa naiz garaia segurua zuri argi ematen
hegari zabiltzan bitartean hegalei aurrenekoz eragiten

Esnatu naizenean bukatua zenuen hegada
hemen zinen nirekin aparrez txipatua
argiantzean gorputz dizdizaria segaila argitsua

Eta idatzi gabeko musiken bakeak berritzen zuen eguna
gu bustiak elkar maitez mugak hausten
gure besarkada berealdiko etzaleku urdina bihurtzen
ur nareko itsaso ertz-gabe geldia

Pasan as horas aspacio tan abonico
que o tempo resulta perfectament adubible
Y per una vegada no fa mal
Cada segundo recreyando l'alcuentro
vale tanto como un siglo d'asperanzas
Esmicazo los segundos en particulas chicotas
las estricallo y foi un mirallo de mil facies
an que se repite multiplicada per mil a tuya imachen
invitación á trasquir-te feito luz sinse cuerpo

Luego serás aquí y ixa imachen restaurada en tu
será tu o tuyo cuerpo crebando lo estreito
limite entre a realidat y os deseyos
Y acabará o tempo enforicau en ixes uellos y riso
capables d'aturare toz os reloches n'o mesmo punto

Un minuto més creixendo tu tu emplindo buedos

Un minuto menos

Me s'amana l'alcuentro

Joan geldian doaz orduak hain emeki
ezen denbora bikain aditzen baita
Eta behingoz ez du gaitzik egiten
Inkontrua berritzen den segundo bakoitzak
balio du esperantzazko mende batek adina
Xehatzen ditut segundoak zati txikitan
apurtzen ditut eta dagit mila aurpegiko ispilu bat
non behin eta berriz biderkatzen den zure irudia
zu gorputzik gabeko argi irensteko gonbita

Aurki hemen egonen zara eta zugar berrosatu irudia
zu izanen da zure gorputza hausten errealitatearen
eta desiren arteko muga meharra
Eta hesituko da denbora begi eta irribarre horietan
erloju oro puntu berean gelditzeko gai diren horietan

Minutu bat gehiago zu hazten zu hutsarteak betetzen

Minutu bat gutxiago

Hurbil dut inkontrua

Busco prebo y foi o exercicio
d'organizar y meter en orden
colors pero no son colors o que prexino
que cada color esclata en forma de flor

Precuro clasificar as flors
rosaceas orquis cactaceas liliaceas
pero as flors no son flors esdevienenen recuerdos

Busco lo rigor cronolochico d'os recuerdos
pero los recuerdos se tornan lugars y situacions
escuela compaÑers libros instituto mayestros

Alcaso ye millor deixar as cosas como están
y pensar que en iste momento de tarde pacible
o que importa ye que pasau y futuro
son un present gracias á tu nitido y comprensible

Bilatzen dut probatzen egiten ariketa
antolatzeko eta ordenatzeko
koloreak baina ez ditut gogoan koloreak
loretan lehertzen baita kolore bakoitza

Saiatzen naiz loreak sailkatzen
arrosazeoak orkideak kaktazeoak liliazeoak
baina loreak ez dira lore baizik oroipen

Bilatzen dut oroipenen zehaztasun kronologikoa
baina bihurtu dira egoera eta leku
eskola lagun liburu erakustun institutu

Apika hobe litzateke gauzak daudenean uztea
eta pentsatzea arratsalde atsegin honetan
garrantzitsuena dela iragana eta geroa oraina direla
garden eta ulerterraz zaren horri eskerrak

Bi ha cosetas chicorronas que se pierden
n'o trafago cutiano
y sin buscar-las creyendo-las perdidas
bel día apareixen y o peito s'imple de paxaros
y a vida retecula y naixen alas y volas y sientes

Bi ha cosetas que per insinificants que siyan
te fan gran y poderoso y capable de blincar o vallo
que saparta o tiempo y lo divide en pasau y futuro

Y son ixas estapencias ixas cuasinada o que fa d'a vida
camín y endrecera y carrera que portan dica o chusto punto
que ha d'estar a mida

Aquí ye un catalogo d'o Museo del Prado

Tres días estioron d'amor en silencio
y agora puedo felizment resucitar-lo

Eguneroko joan-etorrian galtzen dira zenbait gauza txiki
eta galduak zeudelakoan bilatu gabe
noizbait agertzen dira eta txoriz betetzen da bularra
atzeratzen bizitza eta hegalak jaiotzen dira
eta hegaletan zabilta eta sentitzen duzu

Ezdeusak izanagatik gauza zenbaitek handi eta ahaltsu
egiten zaituzte gai saltatzeko denbora bereizten eta
iragan eta etorkizun bihurtzen duen ildartearen gainetik

Eta huskeria horiek ezerez horiek bizitza bilakatzen dute
neurriaren puntu justura daramaten
bide eta xenda eta kale

Pradoko museoko katalogo bat dago hemen

Amodiozko hiru egun izan ziren isilean
eta zorionez hura piztu dezaket orain

Documentos papels cuadernos
sona Mozart cai a nueit mui abonico
y tot s'imple de silencios

Aquí soi luitando con notarios y moriscos
inquisidors autos de fe cuatrocientos años

De momento apareixes tu s'atura o tiempo
y a tuya imachen ocupa o espacio
Me deixo amorosear y que esbarice peito t'abaixo
sinse tancar os uellos a tuya sombra

Sobre ixes papels de siglos marco'l sello
d'a tuya imprevista aparición

Con tu ye fácil mesmo fer historia

Dokumentuak paperak koadernoak
Mozart ari da gaua emaro hedatzen da
eta isilak janzen du dena

Hemen nabil borrokan notario eta moriskoekin
inkisidoreak fede autoak laurehun urte

Bat-batean agertzen zara denbora gelditzen da
eta zure irudiak hartzen du espazioa
Laztandu nazan uzten diot zure itzalari
irristatzen bularretik behera begirik itxi gabe

Mendeetako paper horien gainean
ezustean agertu zarela markatu dut zigiluz

Historia ere aise egiten da zurekin

O meridiano de greenwich
divide en dos l'universo
se vei bien n'o planisferio
Seguntes os fusos horarios
en istes momentos ye sabado
pero tu tan luen vives en viernes

Qué absurdo troxar en días
menutos y horas o tiempo
cuan no puedo vivir-lo con tu
perque no te tengo

Greenwich meridioak
bi zati egiten du unibertsoa
ongi ikusten da planisferioan
Ordu zonen arabera
orain larunbata da baina
zu horren urrun ostiralean bizi zara

Zentzurik ez du denbora zatitzeak
egun minutu ordutan
ezin baitut bizi zurekin
ez baitzaude nirekin

Mantel blanco
dos platos
dos cubiertos
cuatro vasos
Entre o infinito e yo
pierde color una rosa
y s'esbafa un nardo

Mantel zuria
bi plater
mahai-tresnak biontzat
lau edalontzi
Infinituaren eta nire artean
arrosa bat zuhailtzen da
eta akara bat galtzen

Se machurrirán a rosa y o nardo
pero aquí serán asperando
que iste fondo forau d'escureldat
que agora imple a casa s'esbafé
con a sola tuya presencia
Entremistanto aguardo
tranco finestras y balcons m'encleto en yo
y deixo que tota ista fosquera
feita un mallazo n'os uestros m'esclafe

Pa tu hebe parau a mesa
y traito ta casa toz os minutos
d'iste día preñau d'emocions sencillas
a clase de primer tan divertida
a partida de cartas con os amigos
a inquietú con que metebe platos y cubiertos
y mil segundos multiplicaus per mil
en que sin parare cuenta repetibe
igual como qui reza un rosario lo tuyo nombre
Tot s'aturará en iste momento preciso
de luminosa ilusión

No correrá o tiempo no ha pasau res cosa no se mueve

A felicitat de vier-te
ye posada sobre o tuyo plato
blanca impoluta virchen limpia
embolicada amorosament n'a servilleta
como un tobo beso de bienvenida

Ihartuko dira arrosa eta akara
baina hemen egonen dira zain
etxea betetzen duen
zulo sakon ilun hau desagertu arte
zu etortzen zarenean
Bitartean erpai nago
ixten ditut leiho-balkoiak neure baitaratzen naiz
eta zamatuz nagan uzten diot
hezurrentzat mazokada den ilunpearri

Zuretzat paratua nuen mahaia
eta etxera ekarriak zirrara xumeko
egun honetako minutu guziak
lehen mailako ikasgela hain atsegina
lagunarteko karta saioa
nire kezka platerak eta mahai-tresnak jartzean
eta ohartu gabe mila segundo
mila aldiz biderkatuak zure izena berresaten
arrosarioa erreztatzen ari denak bezala
Dena geldituko da ilusio argiko
une zehatz honetan

Denbora ez da joanen ez da deus gertatu ez deus mugitzen

Zu ikusteko zoriona
zure plateraren gainean pausatu da
zorian zuria orbangabea berria garbia
amultsuki bildua ezpainzapien
ongi etorriko musu goxo baten gisan

Cai a luz tan intensa como toba plevida de polen
ista meidiada de bueito cuasi total

A vida la siento gracias á ixa catrinalla que corre
chila chuga y emplena de colors como si de flors
se tratasen
o gasón que ulora como si estase primavera

Foradaus os uellos esbando sobre a yerba la gollada
y ta yo retornan como en una postal tascas pirenencas

Me'n voi tan luen tan sinse sentiui tan esbarrau tan solo

Como los viellos que tengo sentaus á canto
me cuento batalletas entre que o sol m'escalfa
(u alcaso no ha estau o sol y ha estau o tuyo recuerdo)
y siento n'o sexo a necesidat d'amar con fuerza

Per un segundo creyebe que o tiempo s'heba aturau
igual como se suspenden en l'aire as palabras
pero'l chilo d'un nino de zaga una pilota
ha estau una chollada que m'ha feito tornar en yo
chunto á istes dos viellos que charran y charran

Qué pocas ganas de tornar ta casa

Bizi abailtzen da argia polen-euri gozoaren antzo
eguerdi ia huts-huts honetan

Bizitza sentitzen dut
lasterka oihuka jostetan dabiltzan umeei esker
kolorez janzten dute loreek nola
udaberri usaina darion belardia

Zulaturik begiak belarrari begira nago eta gogora
datozkit Pirinioetako euntzeak postal batean antzera

Honen urrun noa honen nora ezik
honen desbideratua honen bakarrik

Ondoan eserita dauden agureen moduan kontu zaharrak
gogoratzen ditut eguzkiak berotzen nauen bitartean
(edo menturaz ez zen eguzkia zure gomuta baizik)
eta sutsu maitatzeko beharra sumatzen dut sexuan

Istant batean uste nuen denbora geldirik zela
hitzak airean zintzilik baratzen diren bezala
baina pilota bila joandako mutiko baten garrasiak
zartadaz baitaratu nau
hitz eta pitz ari diren bi agureen ondoan

Ez dut batere gogorik etxera itzultzeko

Meso n'a cama
pos o suenio no me viene
en cuentas de contar uellas blincando
—exercicio tan inútil como fato—
recito as vocals y te m'amanó

A d'alegría (pensar-te la me produce)
E d'estremezo (de sentir-te á canto)
I d'ilusión (per saber que t'amo)
O d'obrar (l'amor se construye)
U d'un (que tiene sentiu con un atro)

Y encara que siya o insomnio
aquí me tiens chitau de memoria
pensando en tu
recitando dica adormir-me

AEIOU

Ohean etzanik
ez bainau loak hartzen
izarren kontaketan ari baino
–jardun alferrikakoa eta ergela–
bokalak errexitatu eta hurbiltzen natzaizu

A alaigarria da (zugar pentsatzea)
E egotea (zure ondoan dardaraz)
I ilusioa (dakidalako maite zaitudala)
O obratu (amodioa eraiki egiten da)
U ulertezina (bata bestearekin ez bada)

Eta esnaldiak jarraitzera
hemen nagozu esaka buruz
gogoan zauzkadala
loak hartu arte errexitatuz

A E I O U

Aceto dispertar

Pensabe que hue podrí finalment
tener-te cerca sentire a tuya respiración
como motor en ralentí y asperar o punto'l día
en a més pura contemplación
d'o tuyo cuerpo adormiu tantas nueits deseyau

Pero no

Habré d'aguardare encara pa poder decir
chusto cuan raye l'alba
que l'amor que te tengo
ye tamién necesitat d'abrazar-te
de sentir con tu acompasadament á o mesmo tiempo
entre que mos cai una continua plevida d'estrels
en pura simultaneidad o esclatiu d'o sexo

Esnaledi mingotsa

Uste nuen gaur azkenean
bertan izanen zintudala sentituko nuela zure arnasa
motorra erralention nola eta egonen nintzela
argi txintaren zain hainbeste gauez desiratu dudan
zure gorputz lokartuari begira-begira

Baina ez

Gehiago itxoin beharko dut esateko
doi-doi eguna urratzean
zukanako amodioa
zu besarkatzeko beharra ere badela
konpas bakarrean zurekin sentitzeko
sexuaren eztanda aldi berean
izar-euria atergabe ari duen bitartean

O tiempo no ha tenu buegas
s'ha estirau como material elastico
como nunca hese puesto pensar

Tanta distancia entre yo y yomesmo
que i cabeba un mundo

Y aquí soi buscando lindes fronteras limites concretos
que acoten espacios y ubran ríus
d'ezbrumosas cascadas que creben tan terne silencio

Pero ai me mancan as fuerzas no puedo

Per entre as fendillas d'iste fráchil minuto
t'asomas tu y esbota o tiempo feito pitanzas
esclata en trompeta y timbal un leve deseyo
y cada cosa retorna y ocupa o suyo puesto

Yo aquí os libros dalto d'a mesa as flors

Y tu igual como siempre protagonizando los versos

Denborak ez du mugarik izan
material elastikoa bezala luzatu da
inoiz usteko ez nuen eran

Nire eta neure arteko honenbesteko tartean
mundu bat sartzen zen

Eta hemen nabil marra muga ertz zehatzen bila
espazioak hesitzeko eta isiltasun etengabe hau
urratuko duten ur-jauzi apartsuzko ibaiak irekitzeko

Baina ai ez naiz gauza ezin dut

Minutu hauskor honen arrakala artean zu agertzen zara
eztandatzen da denbora txiki-txiki eginik
desira mehe bat turutan eta tinbalean lehertzen da
eta gauza bakoitza bere lekura itzultzen

Ni hemen liburuak mahai gainean loreak

Eta zu olerkien protagonista beti bezala

Sinse tartir podemos dicir-mos te quiero
no ye menester fer declaraciones
ni rechirar voces polidas
Ye prou con meter-mos dreitos
mirar-mos de cara y tresbatir-se
caminado los dos o mesmo viero

Maite zaitut esan diezaiokegu elkarri isilik
ez da deklaraziorik egin beharrik
ez hitz ederrik bilatu beharrik
Aski da zutiturik
elkarri begiratu eta galtzea biok
bidezidor beretik

O futuro está per escribir
y as arcas d'os recuerdos per emplir
pende de tu yo agora no i entro
pero me faría goi ocupar bela fuella
y que bel día ubrindo l'arca blinke o recuerdo

Y per qué no montar-se una película sinse the end
gary cooper y grace kelly solos ante el peligro
(tanto tiene fer o rol d'un u l'atra qué més da)

Pero millor que deván o periglo cereños deván a vida
plantando fuerte
y como telón de fondo un paisache inmenso
chusto n'o momento preciso en que o sol se mete

Mesos a novelar...

Etorkizuna idazteko dago
eta oroitzapenen kutxak betetzeko
zure esku da ni ez naiz haietan sartzen
baina gustatuko litzaidake orriren batean agertzea
eta noizbait kutxa ireki eta oroitzapenek salto egitea

Eta zergatik ez the endik gabeko filma bat muntatu
gary cooper eta grace kelly *bakarrik arriskuan*
(bat edo bestea izan ez zait inporta igual dio)

Hala ere arriskuan baino hobeki zutik bizitzari
gogor eustea
eta hondo-irudian zabaldi eder-eder bat
eguzkia doi-doi lotara doan unean

Istorioak sortzen hasiz gero...

Dellá de toz os días
o tempo esdeviene camín
debuixau con tiralinias
sinse marguins an reposar
direito cuenta la vida

Egun guzietatik haratago
denbora bihurtzen da bide
marra-lumaz marraztua
pausatzeko ertzik gabe
bizitzaren kontra zuzen

Dende fa més de deciueito añadas
compañero
cada día ye plantero
d'un mañana
y amar-te ye simient
de frutos nuevos
que chuntos aplegaremos
compañero

Duela hemezortzi urtetik gora
adiskide
egun bakoitza da
geroaren mintegia
eta zu maitzatzea
biok bilduko ditugun
fruitu berrien hazia
adiskide

ENDIZE

O TIEMPO	16
TIEMPO I (1969).....	20
Y me'n iré entabán cada día	22
Muerde l'ausencia definitiva	24
O tiempo borra endreceras y pasos	26
He pisau atra vegada o polvo	28
Me s'han empliú os uellos	30
Falta la voz de l'amigo, o suyo ceño, a gollada	32
Una glarima ye cosa, nino	34
TIEMPO II (1992)	36
Replego'l tiempo	38
Á yo me te presentas agora	40
Á yo me te presentas y siento	42
No lo dicié.....	44
Hombre, ya	46
Pa tu he alzau recuerdos, imáchens, paisaches	48
Como fa més de ventidós añadas.....	50
Tot ye poco pa querer-te.....	52
¿En qué estraño firmamento te yes amagau	54
Muerto ye o paisache y muerto'l suenio	56
Estricallada en mil estrels	58
Perque t'he quiesto	60
Yera fácil caminar á o tuyo canto	62
TIEMPO III (1995).....	64
O punto'l día zarra o rolde d'ausencias	66
Descubriemos a muerte á o mesmo tiempo.....	68
No ye tiempo de chugare á pitos	70
Y o mundo no s'escachó	72
Nueits y leitos, amants y amaneixers	74
Hue ha estau a tuya foto.....	76

AURKIBIDEA

ZERGATIK?	5
DENBORA	17
DENBORA I (1969)	21
Eta aurrera egingen dut egunero	23
Betirako hutsaren minak hozkatzen du	25
Denborak ezabatzen ditu bidexka eta urratsak	27
Berriro ere hankapetu dut hautsa	29
Hainbeste gauzarekin	31
Mutil-lagunaren ahotsa falta da, haren keinua, begiratua	33
Malko bat ez da deus ere, mutiko	35
DENBORA II (1992)	37
Biltzen dut denbora	39
Nigana zatoz orain	41
Nigana zatoz eta sentitzen dut	43
Ez nuen esan	45
Gizondua, jada	47
Zuretzat gorde ditut oroï, irudi, paisaiak	49
Duela hogeita bi urte eta gehiago bezala	51
Dena da gutxi zu maitatzeko	53
Zein izartegi bitxitan itzali zara	55
Hila dago paisaia, hila ametsa	57
Mila izarretan xehatua	59
Maite izan zaitudalako dakit	61
Erraza zen zure ondoan ibiltzea	63
DENBORA III (1995)	65
Egunsentiak ixten du, joan zinenetik	67
Batera topatu genuen heriotza	69
Ez da puxtarrietan	71
Eta mundua ez zen hondoratu	73
Gauak eta oheak, maitaleak eta egunsentiak	75
Zuen larrainean	77

Zarré os uellos o día d'o primer beso.....	78
M'empentas con tanta fuerza	80
doña pepita voz chilona.....	82
Como un tobo soflo d'aire fresco.....	86
Igual como filo de fumo.....	88
OS DÍAS (INTERMEZZI).....	90
Bi ha días de garba estendillada	94
Deixa que amanse ista fuerza.....	96
Boca mans uellos espalda peito.....	98
Amé o tuyo riso y os tuyos silencios	100
He amaneixiu con tacas n'as mans.....	102
¿Per qué ixe orache que rechira	104
Cada cosa tien un nombre.....	106
Ista maitinada de silencios.....	108
Me naixen flors en to'l cuerpo.....	110
Alas veces una parola abasta dimensions	112
Entre hue y mañana.....	114
Perque te quiero levanto parez	116
Contino triando palabras de siempre	118
O ceño sencillo d'as pequeñas cosas	120
Quiero a tuya man borrando sombras.....	122
No preguntar ni estudiar ni demandar	124
Plevida de fuellas d'agüerro.....	126
Estupor estrel estremezo envero.....	128
Hue como tantas nueits de tantas añadas	130
Pasan as horas aspacio tan abonico	132
Busco prebo y foi o exercicio	134
Bi ha cosetas chicorronas que se pierden.....	136
Documentos papels cuadernos	138
O meridiano de greenwich.....	140
Mantel blanco.....	142
Se machurrirán a rosa y o nardo.....	144
Cai a luz tan intensa como toba plevida de polen.....	146
Meso n'a cama.....	148

Itxi nituen begiak lehen musuaren egunean	79
Horren bortitz bulkatzen nauzu	81
doña pepita karrankaria	83
Hats leun hozkara bat bezala.....	87
Ke-izpiaren gisakoa da	89
EGUNAK (INTERMEZZI).....	90
Badira garba zabaltzeko egunak.....	95
Esnatu didazun indar hau urtetan lokartua	97
Ahoa eskuak begiak bizkarra bularra	99
Zure irribarreak eta isilak maite izan nituen	101
Goizez esnatu naiz eskuetan orbanak nituela	103
Zergatik eguraldi nahasi hori	105
Gauza bakoitzak badu izena.....	107
Goiz isiltsu honek.....	109
Zugan pentsatzea nahikoa dut	111
Batzuetan hitz batek lurralde berriak hartzen	113
Gaur eta bihar artean	115
Maite zaitudalako jasotzen ditut hormak	117
Ederresten ditudan betiko hitzak.....	119
Gauza txikien keinu xumea	121
Nahi dut zure eskua itzalak ezabatzen	123
Ez galdetu ez aztertu ez eskatu.....	125
Udazkeneko hostozko euria	127
Eldarnio izar dardara sasoi	129
Hainbeste urtetako hainbeste gauetan bezala gaur	131
Joan geldian doaz orduak hain emeki.....	133
Bilatzen dut probatzen egiten ariketa	135
Eguneroko joan-etorrian.....	137
Dokumentuak paperak koadernoak.....	139
Greenwich meridianoak	141
Mantel zuria	143
Ihartuko dira arrosa eta akara.....	145
Bizi abailtzen da argia polen-euri gozoaren antzo	147
Ohean etzanik	149

Aceto dispertar	150
O tiempo no ha teniu buegas	152
Sinse tartir poder n os dicir-mos te quiero	154
O futuro está per escribir	156
Dellá de toz os días	158
Dende fa més de deciueito añadas.....	160

